

Sygn. akt I UK 151/18

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Ł.
o wysokość kapitału początkowego i wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 4 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 października 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 31 października 2017 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 30 września 2016 r. i oddalił odwołania J. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Ł. z dnia 3 czerwca 2016 r., obniżającej wysokość emerytury z kwoty 6.366,16 zł do 2.615,46 zł i decyzji z dnia 3 czerwca 2016 r., ustalając ponownie wysokość kapitału początkowego na kwotę 52.966,87 zł.

W sprawie ustalono, że J. P. pobiera od 1992 r. emeryturę policyjną, aktualnie w oparciu o ustawę z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r.,

poz. 288). Przy ustalaniu emerytury policyjnej uwzględniono ubezpieczonemu okresy: od dnia 8 czerwca 1967 r. do dnia 24 kwietnia 1968 r. w Kopalni [...] w K., od dnia 6 września 1968 r. do dnia 9 września 1972 r. w Zakładzie [...] S.A. w Z., od dnia 15 września 1972 r. do dnia 18 grudnia 1992 r. w charakterze funkcjonariusza pożarnictwa w Zakładowej Straży Pożarnej przy Zespole [...] w Ł. jako okresy równorzędne ze służbą (zaświadczenia Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Sprawa Wewnętrznych z dnia 26 stycznia 2016 r. oraz z dnia 25 lutego 2016 r.).

W dniu 22 marca 2016 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie emerytury z powszechnego systemu zabezpieczenia społecznego z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego. Organ rentowy decyzją z dnia 14 kwietnia 2016 r. przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury, obliczając jej wysokość na kwotę 6.366,16 zł. Do obliczenia emerytury przyjęto kwotę zwaloryzowanych składek, zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego począwszy od stycznia 1999 r., kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 294.180,04 zł oraz średnie dalsze trwanie życia 210,70 miesięcy. W dniu 25 kwietnia 2016 r. J. P. wystąpił z wnioskiem o podjęcie wypłaty emerytury od dnia 1 marca 2016 r. Organ rentowy nie podjął wypłaty emerytury, natomiast z urzędu wznowił postępowanie w sprawie wysokości przyznanej emerytury i w konsekwencji sporną w przedmiotowej sprawie decyzją z dnia 7 czerwca 2016 r., obniżył wysokość emerytury z kwoty 6.366,16 zł do 2.615,46 zł, uchylając jednocześnie decyzję z dnia 14 kwietnia 2016 r.

Obniżenie wysokości świadczenia było spowodowane ponownym ustaleniem z urzędu wysokości kapitału początkowego. Pierwotnie organ rentowy ustalił kapitał początkowy w decyzji z 30 grudnia 2003 r. na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 293.958,50 zł. Następnie w decyzji z 13 kwietnia 2016 r. organ rentowy ustalił wartość kapitału początkowego na kwotę 294.180,04 zł, przy uwzględnieniu tych samych okresów zatrudnienia wskazanych w decyzji z dnia 30 grudnia 2003 r. Decyzją z dnia 3 czerwca 2016 r., wydaną z urzędu, kapitał początkowy ustalono na kwotę 52.966,87 zł.

Sąd pierwszej instancji uznał, że organ rentowy nie posiadał uprawnień do dokonywania niekorzystnej zmiany pierwotnej decyzji na podstawie odmiennej,

powtórnej oceny dowodów. Wzruszenie takiej decyzji może być przeprowadzone tylko w sytuacji przedstawienia nowych dowodów podważających wiarygodność uprzednio zgromadzonego materiału dowodowego, które w przedmiotowej sprawie nie wystąpiły.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, uwzględniającego apelację organu rentowego, obie decyzje, zarówno ta dotycząca kapitału początkowego jak i dotycząca wysokości emerytury, zostały wydane z rażącym naruszeniem przepisów prawa materialnego. Decyzje te bowiem nie uwzględniały treści art. 2 oraz art. 5 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270, dalej ustawa emerytalna). Ujawniona przez organ rentowy, po uprawomocnieniu się decyzji, okoliczność błędnego zastosowania prawa materialnego przy ustalaniu wysokości emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest wystarczającą przesłanką do wznowienia postępowania w sprawie i wzruszenia obiektywnie nieprawidłowej decyzji, na podstawie art. 114 ustawy emerytalnej.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. W podstawach skargi kasacyjnej wskazał na naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest, art. 114 ustawy emerytalnej, a także naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na jej oczywistą zasadność. Jednocześnie skarżący wskazał na podstawy wynikające z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., nie konkretyzując ich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie operuje podstawami, które umożliwiają przyjęcie jej do rozpoznania. Sformalizowany wymóg tego etapu postępowania sądowego sprowadza się wyłącznie (poza nieważnością postępowania) do oceny wskazanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumentów prawnych. Skarżący wskazał na dwa z nich, to jest w sprawie występują istotne zagadnienia

prawne oraz w sprawie występuje również potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W judykaturze podkreśla się także, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

W uzasadnieniu wyroku z dnia 17 sierpnia 2016 r., I UK 333/15 (LEX nr 2120891), Sąd Najwyższy wskazał, że „w ubezpieczeniach społecznych regułą jest kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w art. 100 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym prawo do świadczeń w niej określonych powstaje (*in abstracto*) z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia prawa. Prawo do świadczeń powstaje i istnieje niezależnie od decyzji organu rentowego, a tylko jego realizacja w postaci wypłaty świadczenia wymaga potwierdzenia decyzją. Zadaniem organu rentowego, na etapie nabycia (*in concreto*) prawa, jest zatem ustalenie, że zostały spełnione warunki uzyskania uprawnienia emerytalnego oraz jego konkretyzacja w drodze decyzji. Skoro decyzje organu rentowego sprowadzają się - zasadniczo - do deklaratywnego potwierdzenia uprawnień przysługujących ubezpieczonym z mocy prawa, to przepisy odnoszące się do trwałości i wzruszalności decyzji organu rentowego nie mogą być interpretowane i stosowane w taki sposób, który prowadziłby do trwałego pozbawienia osób ubezpieczonych uprawnień przysługujących im *ex lege*.

Stąd judykatura traktuje art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej jako podstawę prawną dla weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym *ex*

lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych zainteresowanych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 249/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152; z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 247/09, LEX nr 585725; z dnia 9 grudnia 2015 r., I UK 533/14 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I BU 4/11, LEX nr 1101321). Niezgodność ta może powstać także na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego, co też miało miejsce w rozpoznawanej sprawie. Eliminacja tych sprzeczności stanowi uzasadnienie dla ponowienia postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego, której rozstrzygnięcie jest niezgodne z ukształtowaną *ex lege* sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponawianym postępowaniu organ rentowy dąży do ustalenia, czy popełnione uchybienia (przede wszystkim w zakresie prawa materialnego, ale także procesowego) lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, od których zależy potwierdzenie uprawnień ubezpieczonego do określonego świadczenia.

Skoro pod pojęciem „okoliczności” należy rozumieć ogół wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustaleniem decyzją rentową prawa do świadczeń emerytalno-rentowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 341), to ujawnieniem „okoliczności” w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej może być stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego (ustalająca wysokość emerytury z naruszeniem art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej) opierała się na błędnej wykładni przepisu normującego okresy uwzględniane przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości.

W przedstawionych okolicznościach na aprobatę zasługuje więc konkluzja Sądu Apelacyjnego, zgodnie z którą decyzje organu rentowego z 3 i 7 czerwca 2016 r. zostały wydane zgodnie z obowiązującym prawem i dlatego odwołania od tych decyzji należało oddalić.

Skarżący, zarzucając naruszenie art. 382 k.p.c., powołuje wprawdzie równocześnie art. 233 k.p.c., nie dostrzega jednak, że przepisy te dotyczą oceny dowodów i ustalania faktów, natomiast z mocy art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty zgłoszone w tym zakresie, a Sąd Najwyższy nie jest sądem faktów, lecz wyłącznie sądem prawa. W ramach jego ustawowych

kompetencji nie mieści się zatem korygowanie oceny materiału dowodowego oraz dokonywanych na tej podstawie ustaleń faktycznych, te są bowiem wiążące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł w myśl art. 398⁹ § 2 k.p.c.